

Eiropas Komisija

Fact Sheet

LEADER PĪEEJA

Rokasgrāmata iesācējiem

LEADER PIEEJA

Rokasgrāmata iesācējiem

**Europe Direct dienests jums palīdzēs rast atbildes
uz jautājumiem par Eiropas Savienību**

Bezmaksas tālruņa numurs (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Daži mobilā tālruņa operatori aizlīdz pieeju 00 800 numuriem, vai arī par šo tālruņa numuru izmantošanu ir jāmaksā.

Šis publikācijas teksts ir vienīgi informatīvs, un tas nav juridiski saistošs.

Fotogrāfijas aizsargā Eiropas Kopienu autortiesības, ja vien nav norādīts citādi.

Liela daļa papildu informācijas par Eiropas Savienību ir pieejama internetā.
Tai var piekļūt, izmantojot *Europa* serveri (<http://europa.eu>).

Kataloga dati ir atrodami šīs publikācijas beigās.

Luksemburga: Eiropas Kopienu Oficiālo publikāciju birojs, 2006. gads.

ISBN 92-79-02052-8

© Eiropas Kopienas, 2006. gads.

Pārpublicēšanas gadījumā atsauce uz avotu ir obligāta.

Printed in Belgium

IESPIESTS UZ BALTA, HLORU NESATUROŠA PAPIĀRA

Leader pieeja: rokasgrāmata iesācējiem

Šā dokumenta mērķis

Šajā dokumentā ir sniegta informācija par *Leader* pieeju un ir izskaidrots, kā to var izmantot lauku kopienu attīstībai. Tajā izklāstīta arī pamatinformācija par to, kā *Leader* pieeja – Eiropas Savienības (ES) lauku attīstības politikas neatņemama daļa – jāīsteno vietējā līmenī.

Šajā dokumentā ietverts

- *Leader* koncepcijas apraksts;
- *Leader* pieejas galvenās iezīmes;
- pamatzskaidrojums par to, kā *Leader* pieeja darbojas uz vietas;
- kontaktpunkti papildu informācijas pieprasījumiem.

Šī brošūra ir paredzēta visām tām ieinteresētajām personām lauku teritorijās, kuras vēlas veidot vietējās lauku attīstības pasākumu programmas vai tajās piedalīties. Tie var būt valsts un pašvaldību darbinieki, lauksaimnieki vai citi aktīvi lauku kopienas dalībnieki – visi var piedalīties *Leader* īstenošanā.

Mūsu mērķis ir izskaidrot lēmējiem un iestādēm, jo īpaši jaunajās un topošajās dalībvalstīs, kas ir *Leader* un kā to izmantot praksē. Turklāt mēs vēlamies parādīt ES lauku kopienām, ka *Leader* pieeja tām var sniegt iespēju uzņemties iniciatīvu un aktīvi iesaistīties vietējās teritorijās notiekošajās lauku attīstības programmās (un izmantot finansiālo atbalstu, kas ar tām saistīts).

Šis dokuments ir iecerēts kā lasītājam viegli uztverama rokasgrāmata. Tajā nav sīki aprakstīti visi *Leader* iniciatīvas vēstures aspekti, nedz arī ar to saistītie noteikumi un administratīvās procedūras. Informācija par šiem aspektiem ir pieejama citur (šajā dokumentā ir iekļauta kontaktinformācija).

Saturs

1.	<i>Leader</i> pieeja lauku attīstībai: kas tas ir?	5
2.	<i>Leader</i> pieejas septiņas galvenās iezīmes	8
3.	<i>Leader</i> īstenošana vietējā līmenī	15
4.	<i>Leader</i> nākotnē: integrēšana	17
5.	Kontaktpunkti sīkākai informācijai	18
6.	<i>Leader</i> darbība praksē – piemēri	20

1. *Leader* pieeja lauku attīstībai: kas tas ir?

Lauku attīstības politika kļūst par arvien svarīgāku Kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) sastāvdaļu. Tā veicina ilgtspējīgu attīstību Eiropas lauku teritorijās, risinot ekonomiskās, sociālās un vides problēmas. Vairāk nekā puse ES iedzīvotāju dzīvo lauku apvidos, kas aizņem 90 % no ES teritorijas (¹). *Leader* ir novatoriska pieeja ES lauku attīstības politikā.

Leader ir saīsinājums no "saiknes starp lauku attīstības darbībām" (²). Kā redzams no nosaukuma, tā ir metode lauku attīstības ierosināšanai un īstenošanai vietējās lauku kopienās, nevis stingri noteikts veicamo pasākumu kopums. Pieredze liecina, ka ar *Leader* var kardināli izmainīt lauku apvidos dzīvojošo cilvēku ikdienu. Tai var būt nozīmīga loma sen pastāvošu un jaunu problēmu novatoriskā risināšanā, un tā kļūst par sava veida "laboratoriju" vietējo spēju un prasmju pilnveidošanai un jaunu metožu pārbaudei ar mērķi atrisināt lauku kopienu vajadzības. Tā ir sniegusi vērtīgus rezultātus daudzās ES 15 (³) dalībvalstu lauku teritorijās, un tai var būt nozīmīga loma, palīdzot iedzīvotājiem lauku teritorijās jaunajās un topošajās ES dalībvalstīs pielāgoties mūsdienu mainīgajai realitātei.

Kopš darbības uzsākšanas 1991. gadā *Leader* ir sniegusi ES lauku kopienām instrumentus nākotnes aktīvai veidošanai. Laika gaitā tā ir attīstījusies līdz ar KLP. No novērtējumiem un ieinteresētajām personām iegūtā informācija liecina, ka *Leader* pieeja labi darbojas dažādās situācijās un dažādās teritorijās, tādējādi pielāgojot lauku politikas veidošanu ārkārtīgi dažādajām lauku teritoriju vajadzībām. Šo iemeslu dēļ tā ir kļuvusi par neatņemamu lauku attīstības politikas sastāvdaļu. Veicinot vietējo iedzīvotāju līdzdalību ilgtspējīgu attīstības stratēģiju izstrādē un īstenošanā, *Leader* pieeja var izrādīties vērtīgs nākotnes lauku politikas veidošanas rīks.

Plānošanas laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam *Leader* vairs nebūs atsevišķa programma, bet tiks integrēta (iekļauta) visās valsts/reģionālajās lauku attīstības programmās. Tas paver jaunas iespējas tam, lai *Leader* pieeju izmantotu daudz plašākā mērogā un daudz lielākā lauku attīstības darbību diapazonā nekā līdz šim.

Ar *Leader* lauku teritorijas tiek aicinātas pētīt jaunus veidus konkurētspējas nostiprināšanai, maksimāli izmantot savas iespējas un pārvarēt problēmas, ar kurām tās var sastapties, tādas kā iedzīvotāju novecošana, slikta pakalpojumu pieejamība vai nodarbinātības iespēju trūkums. Šādā veidā *Leader* veicina gan lauksaimnieku ģimeņu, gan citu lauku iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanu lauku teritorijās. *Leader* iniciatīvā izmanto visaptverošu pieeju lauku problēmu risināšanā. Tajā atzīts, ka vietējiem iedzīvotājiem konkurētspēja pārtikas ražošanā, pievilcīga vide un darbavietu radīšana ir savstarpēji papildinoši lauku dzīves aspekti, kuru nodrošināšanai nepieciešamas īpašas prasmes, atbilstošas tehnoloģijas un pakalpojumi un kuri jārisina kā veselums ar īpaši veidotiem politikas pasākumiem.

Kopš darbības uzsākšanas 1991. gadā *Leader* programma ir piedāvājusi ES lauku kopienām metodi vietējo partneru iesaistīšanai teritorijas attīstības virzīšanā. *Leader* pieeja ir piesaistījusi lielu interesi ES un ārpus tās robežām. Tā ir tikusi atdarināta ārpus sava labuma guvēju loka. *Leader* izraisītā interese dažkārt ir ietekmējusi valsts, reģionālās un vietējās pārvaldes iestāžu rīcību un politiskās nostādnes ar tās spēju risināt attīstības problēmas ar jaunu partnerību formu un savienojošo darbību palīdzību.

Leader papildina citas Eiropas un valstu programmas. Piemēram, ar *Leader* darbībām var aktivizēt un mobilizēt vietējos resursus, atbalstot pirmsattīstības projektus (tādus kā diagnostiskie pētījumi un priekšizpēte vai vietējo spēju un prasmju veidošana), kas uzlabos šo teritoriju spēju saņemt un izmantot ne tikai *Leader* līdzekļus, bet arī citus līdzekļu avotus savas attīstības finansēšanai (piemēram, plašāka mēroga ES un valstu lauku un reģionālās attīstības programmas). *Leader* palīdz arī to nozaru un kategoriju saņēmējiem, kas bieži vien nesaņem citu atbalstu vai saņem nelielu atbalstu saskaņā ar citām lauku teritorijās notiekošajām programmām (piemēram, kultūras pasākumi, dabiskās vides uzlabošana, arhitektūras un kultūrvēsturiskā mantojuma ēku atjaunošana, lauku tūrisms, saiknes uzlabošana starp ražotājiem un patērētājiem).

Leader mudina sabiedrības un ekonomikas dalībniekus sadarboties, lai ražotu preces un pakalpojumus, kas rada maksimālu pievienoto vērtību viņu vietējā teritorijā.

(¹) 25 dalībvalstu Eiropas Savienība (ES 25).

(²) Franču valodā "*Liaison entre actions de développement rural*".

(³) ES 15 dalībvalstis līdz 2004. gada maijam, kad notika paplašināšanās līdz 25 valstīm.

Īsa *Leader* vēsture

Leader tika uzsākta 1991. gadā ar mērķi uzlabot lauku teritoriju attīstības potenciālu, izmantojot vietējo iniciatīvu un iemaņas, veicinot zinātnības apgūšanu par vietējo integrēto attīstību un izplatot šo zinātību citās lauku teritorijās.

a) *Leader* ir daļa no plašākas ES lauku attīstības politikas

Leader mērķi atbilst ES kopējās lauku attīstības politikas mērķiem. Nepārtrauktā attīstībā esošajā KLP ir ņemta vērā lauku teritoriju un ainavu dažādība, vietējo iezīmju daudzveidība un augošā vērtība, ko sabiedrība piešķir kvalitatīvai dabiskai videi. Šis ir lielākās ES lauku apvidu vērtības.

b) *Leader* stāsts

Līdz 1990. gadiem izmēģinātās dažādās pieejas lauku attīstībai parasti bija nozaru pieejas, kuru mērķauditorija galvenokārt bija lauksaimnieki un kuru mērķis bija veicināt strukturālas izmaiņas lauksaimniecībā. Šādā stratēģijā tika izmantota lejupējā pieeja, un lēmumi par atbalsta shēmām tika pieņemti valsts un reģionālā līmenī. Vietējās ieinteresētās personas ne vienmēr tika aicinātas apgūt iemaņas, kas vajadzīgas, lai kļūtu par savu teritoriju nākotnes veidotājiem.

Uz nozari balstīta augšupējā pieeja, iesaistot vietējās kopienas un pievienojot vērtību vietējiem resursiem, pakāpeniski kļuva par jaunu veidu darbavietu un uzņēmumu izveidei lauku teritorijās. *Leader* sākās kā eksperiments, kurā vietējā līmenī tika apvienoti dažādi projekti un idejas, ieinteresētās personas un resursi. Tas izrādījās izcils instruments, lai izmēģinātu, kā paplašināt lauku teritoriju iespējas.

Kopš *Leader* uzsākšanas 1991. gadā ir būtiski pieaugusi gan tā ES teritorijas daļa, kurā piemēro *Leader* pieeju, gan *Leader* veida pasākumiem piešķirtā finansējuma līmenis.

c) Politiskais konteksts: no eksperimentālas iniciatīvas uz plaši pazīstamu programmu

No politikas viedokļa *Leader* tika ieviesta kā Kopienas iniciatīva, ko finansē no ES struktūrfondiem. Ir bijušas trīs *Leader* paaudzes: *Leader* I (1991–1993), *Leader* II (1994–1999) un *Leader+* (2000–2006). Šajā laikā dalībvalstis un reģioni ir piedalījušies atsevišķās *Leader* programmās ar atsevišķu finansējumu, kas tām bija atvēlēts ES līmenī. No 2007. gada *Leader* pieeja tiks integrēta kopējā ES lauku attīstības politikā. Tas nozīmē, ka līdz ar vairākām citām attīstības asīm *Leader* tiks iekļauta valstu un reģionālās vispārējās lauku attīstības programmās, kurām piešķir ES atbalstu. *Leader* ass finansējums no 2007. gada tiks nodrošināts no kopējās finanšu dotācijas, ko katra dalībvalsts saņem no ES Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA), lai atbalstītu lauku attīstību.

<i>Leader</i> iniciatīva	Vietējo rīcības grupu skaits	Aptvertā platība	ES finansējums
<i>Leader</i> I	217	367 000 km ²	442 milj. EUR
<i>Leader</i> II	906	1 375 144 km ²	1755 milj. EUR
<i>Leader</i> +	893	1 577 386 km ²	2105,1 milj. EUR

2. *Leader* pieejas septiņas galvenās iezīmes

Leader koncepcija

Leader pieeja balstās uz koncepciju, saskaņā ar kuru, ņemot vērā Eiropas lauku teritoriju dažādību, attīstības stratēģijas ir iedarbīgākas un efektīvākas, ja lēmumu par tām pieņem un tās īsteno vietējie dalībnieki vietējā līmenī, ar noteikumu, ka procedūras ir skaidras un

pārredzamas un ka attiecīgās valsts pārvaldes iestādes sniedz atbalstu un vajadzīgo tehnisko palīdzību labas prakses pārņemšanai.

Leader atšķiras no tradicionālākiem lauku politikas pasākumiem ar to, ka tajā ir norādes uz to, "kā" darboties, nevis "kas" jādara. *Leader* pieeju veido septiņas galvenās iezīmes. Turpmāk sniegts katras atsevišķas iezīmes apraksts, taču ir svarīgi minētās iezīmes uzskatīt par instrumentu kopumu. Katra iezīme papildina un labvēlīgi mijiedarbojas ar citām iezīmēm visā īstenošanas procesā, radot paliekošu ietekmi uz lauku teritoriju dinamiku un to spēju atrisināt savas problēmas.

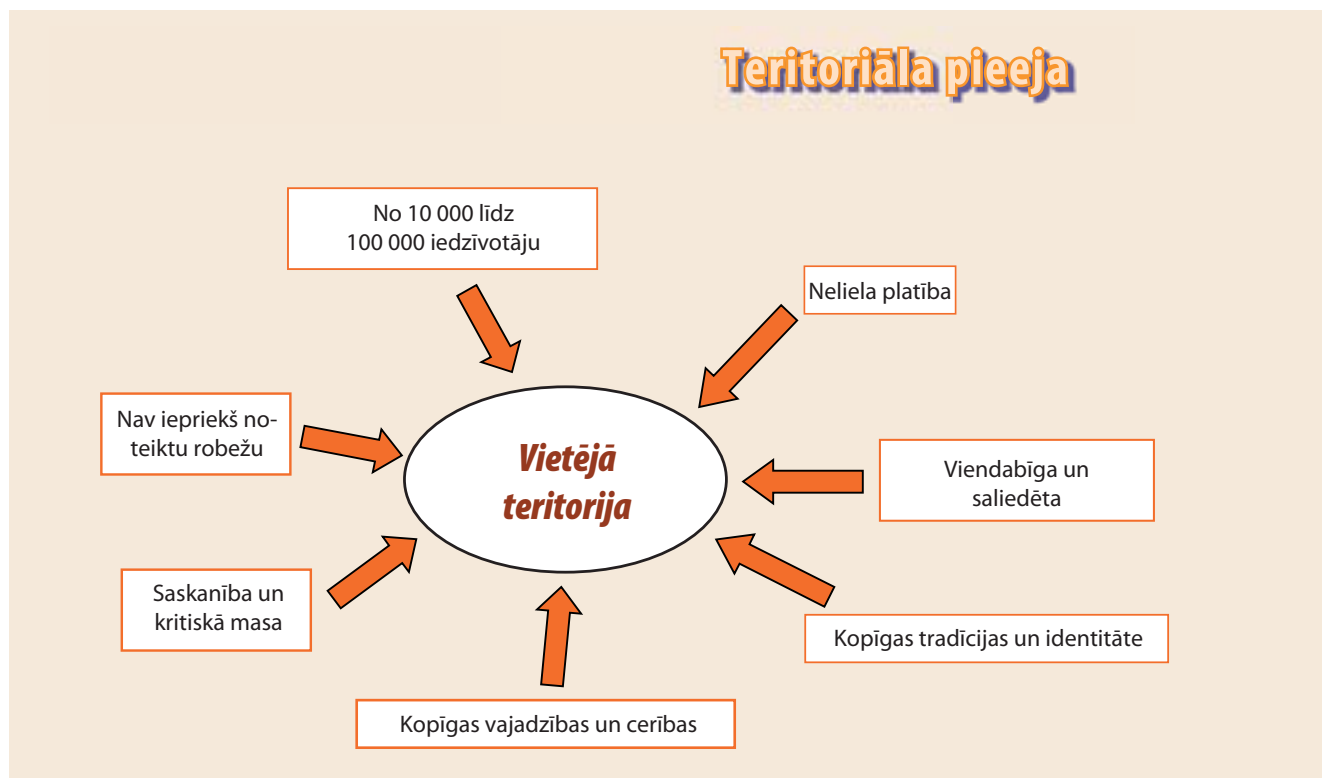

1. iezīme. Teritoriāla vietējās attīstības stratēģija

Teritoriālajā pieejā par mērķteritoriju politikas īstenošanai tiek ņemta maza, viendabīga, sociāli saliedēta teritorija, kam bieži ir raksturīgas kopīgas tradīcijas, vietējā identitāte, piederības sajūta vai kopējas vajadzības un cerības. Ņemot šādu teritoriju par pamatu, ir vieglāk noteikt vietējās stiprās puses un vājās puses, draudus un iespējas, iekšējo potenciālu un galvenās problēmas ilgtermiņai attīstībai. "Teritoriāls" faktiski nozīmē "vietējs".

Sagaidāms, ka šī pieeja darbosies labāk nekā citas pieejas, jo tā ļauj precīzāk pielāgot darbības faktiskajām vajadzībām un vietējās konkurētspējas priekšrocībām. Izvēlētajā teritorijā ir jābūt pietiekamai vienotībai un cilvēkresursu, finansiālo un ekonomisko resursu kritiskajai masai, lai atbalstītu dzīvotspējīgu vietējās attīstības stratēģiju. Nav svarīgi, lai teritorija atbilstu iepriekš noteiktām administratīvām robežām.

Teritoriāla pieeja

“Vietējas teritorijas” definīcija nav nedz universāla, nedz nemainīga. Gluži pretēji, tā attīstās un mainās līdz ar plašāka mēroga ekonomiskām un sociālām izmaiņām, lauksaimniecības lomu, zemes apsaimniekošanas un vides problēmām un vispārējiem priekšstatiem par lauku apvidiem.

2. iezīme. Augšupējā pieeja

Augšupējā pieeja nozīmē, ka vietējie dalībnieki piedalās stratēģisku lēmumu pieņemšanā un vietējās teritorijas attīstības prioritāšu izvēlē. Pieredze liecina, ka augšupējo pieeju nevar uzskatīt par alternatīvu vai pretstatīt valsts un/vai reģionālo iestāžu īstenojamajai lejupējai pieejai, bet drīzāk tā uzskatāma par pieeju, kas papildina lejupējo pieeju un mijiedarbojas ar to, lai panāktu labākus kopējos rezultātus.

Augšupējā pieeja ir visizteiktākā no septiņām *Leader* iezīmēm. Lauku politikas pasākumi, kuros ievērota šī pieeja, jāveido un jāīsteno tādā veidā, kas ir vislabāk pielāgots to kopienu vajadzībām, kurām šie pasākumi ir paredzēti. To var nodrošināt, aicinot vietējās ieinteresētās personas uzņemties vadību un līdzdarboties. Tas attiecas gan uz ES 15, gan uz ES 25 dalībvalstīm, bet tikpat svarīgi tas ir valstīs, kuras vēlas pievienoties ES un kurās ir strukturālas problēmas lauksaimniecībā un daudz iespēju lauku dzīves kvalitātes uzlabošanai.

Vietējo dalībnieku iesaistīšana ietver iedzīvotājus, ekonomisko un sociālo interešu grupas un pārstāvnieciskas valsts un privātā sektora iestādes. Spēju un prasmju veidošana ir ļoti svarīga augšupējās pieejas sastāvdaļa un tā ietver

- informētības palielināšanu, apmācību, līdzdalību un vietējo iedzīvotāju aicināšanu noteikt teritorijas stiprās un vājās puses (analīze);
- dažādu interešu grupu līdzdalību vietējās attīstības stratēģijas veidošanā;
- skaidru kritēriju noteikšanu pašu izstrādātās stratēģijas īstenošanai piemērotu darbību (projektu) atlasei vietējā līmenī.

Līdzdalība jānodrošina ne tikai sākotnējā posmā, bet visā īstenošanas procesā, veicinot stratēģijas īstenošanu, atlasīto projektu ieviešanu un iegūtās pieredzes un saņemtās apmācības rezultātu apkopošanu nākotnei. Lai panāktu vienprātību, izmantojot dialogu un sarunas starp iesaistītajiem dalībniekiem, mobilizācijas un konsultāciju procedūrās ļoti svarīga ir pārredzamības jautājumu sekmīga atrisināšana.

3. iezīme. Partnerattiecības starp valsts un privāto sektoru: vietējās rīcības grupas (VRG)

Vietējās partnerības jeb tā sauktās “vietējās rīcības grupas” (VRG) veidošana ir svarīga *Leader* pieejas iezīme, kas jau sākotnēji bijusi pieejas pamatā. VRG uzdevums ir izstrādāt

un īstenot vietējo attīstības stratēģiju, pieņemt lēmumus par šīs stratēģijas finanšu resursu piešķiršanu un pārvaldīt tos. VRG ir iedarbīgs līdzeklis ilgtspējīgas attīstības veicināšanā šādu iemeslu dēļ:

- VRG koncentrē un apvieno cilvēkresursus un finanšu resursus, kas pieejami valsts, privātajā, pilsoniskās sabiedrības un brīvprātīgo organizāciju sektorā;
- VRG apvieno vietējos dalībniekus kolektīvos projektos un vairāknozaru darbībās, lai panāktu sinerģiju, kopīgu idejisko pamatu un kritisko masu, kas vajadzīga, lai uzlabotu teritorijas ekonomisko konkurētspēju;
- samazinot konfliktu iespējamību un veicinot risinājumu rašanu sarunu ceļā ar apspriežu un debašu palīdzību, VRG pastiprina dialogu un sadarbību starp dažādiem lauku teritoriju dalībniekiem, kuriem bieži ir maz pieredzes kopīgā sadarbībā;
- izmantojot mijiedarbību starp dažādiem partneriem, VRG veicina pielāgošanās un pārmaiņu procesu lauksaimniecības nozarē (piemēram, augstvērtīgi produkti, pārtikas aprīte), vides jautājumu integrē-

šanu lēmumu pieņemšanas procesā, lauku ekonomikas dažādošanu un dzīves kvalitātes uzlabošanu.

VRG jāapvieno valsts un privātā sektora partneri, jānodrošina labs līdzsvars un jāpārstāv visas esošās vietējās interešu grupas no dažādiem attiecīgās teritorijas sociālekonomiskiem sektoriem. Lēmumu pieņemšanas līmenī privātiem partneriem un apvienībām jāpārstāv vismaz 50 % no vietējās partnerības.

Var veidot īpašas VRG *Leader* atbalsta saņemšanai, var arī par pamatu izmantot partnerības, kas pastāvēja jau iepriekš. Tā kā VRG ir praktiķu grupa ar lēmumu pieņemšanas pilnvarām, tā ir tādas organizācijas modelis, kas var pozitīvi ietekmēt politisku mērķu sasniegšanu. Pieredze liecina, ka, par pamatu izmantojot minētās kopīgās iezīmes, tika izveidotas dažādu veidu VRG, kas izskaidrojams ar dažādām reģionu un valsts politiskās un institucionālās organizācijas formām, kā arī ar atšķirīgām autonomijas pakāpēm projektu apstiprināšanas un finanšu pārvaldības jomā. Arī VRG nozīme un kompetence dažās dalībvalstīs ar laiku ir pieaugusi, jo ir palielinājusies informētība par *Leader* pieeju.

VRG pieņem lēmumus par vietējās lauku attīstības stratēģijas virzību un saturu un par dažādiem finansējamiem

projektiem. Faktiskos maksājumus, pamatojoties uz VRG atlasītiem projektiem, visbiežāk veic nevis VRG, bet maksājumu aģentūra, kas pārvalda valsts finansējumu.

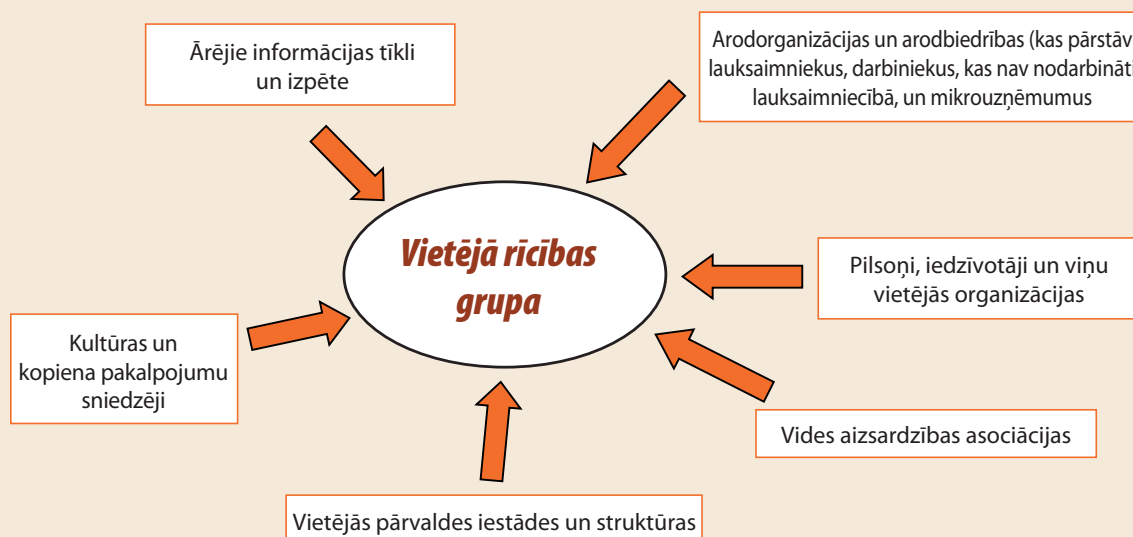
Lauku teritoriju dalībnieki, kuri visaktīvāk piedalās vietējās iniciatīvās, ir šādi:

- arodorganizācijas un arodbiedrības (kas pārstāv lauksaimniekus, darbiniekus, kas nav nodarbināti lauksaimniecībā, un mikrouzņēmumus);

- tirdzniecības asociācijas;
- pilsoņi, iedzīvotāji un viņu vietējās organizācijas;
- vietējie politiskie pārstāvji;
- vides aizsardzības asociācijas;
- kultūras un kopienas pakalpojumu sniedzēji, arī plašsaziņas līdzekļu pārstāvji;
- sieviešu asociācijas;
- jaunieši.

Vietējā rīcības grupa

Vietējā rīcības grupa (VRG)

- kopīgā projektā apvieno attiecīgās interešu grupas kādā teritorijā;
- ir autonoma lēmumu pieņemšanā un spēj ar jaunu skatījumu raudzīties uz vietējiem resursiem;
- saista kopā dažādos pasākumus;
- spēj izmantot iespējas, ko piedāvā vietējais resursu kopums;
- ir atvērta novatoriskām idejām;
- spēj savstarpēji saistīt un integrēt atsevišķas nozaru pieejas.

Vietējās rīcības grupas ir deleģētas uzņemt lielu daļu vadības pienākumu (piemēram, projektu atlase, maksājumi, uzraudzība, kontroles un novērtēšanas uzdevumi) saistībā ar individuālām darbībām. Tomēr VRG autonomijas pakāpe var ievērojami atšķirties atkarībā no dalībvalsts organizācijas struktūras un institucionālās vides. Vispārīgi piešķirumi ir visizplatītākā *Leader* projektu un darbību finansēšanas forma. Šādi piešķirumi, ko līdzfinansē no ES un valsts līdzekļiem, nodrošina apjoma ziņā mainīgu daļu no projektam vajadzīgā finansējuma atkarībā no projekta un teritorijas veida.

4. iezīme. Jauninājumu atbalstīšana

Leader var būt nozīmīga loma, veicinot jaunas novatoriskas pieejas lauku teritoriju attīstībai. Šādi jauninājumi tiek

veicināti, piešķirot VRG lielu rīcības brīvību un elastīgumu lēmumu pieņemšanā par darbībām, kuras tās vēlas atbalstīt.

Jauninājumi ir jāsaprot plašā nozīmē. Jauninājums var būt jauns produkts, jauns process, jauna organizācija vai jauns tirgus. Šī jauninājumu kopējā definīcija attiecas gan uz lauku, gan uz pilsētu teritorijām. Tomēr, tā kā lauku apvidos ir mazs iedzīvotāju blīvums un salīdzinoši zems cilvēkresursu un fizisko resursu līmenis, lauku teritorijām ir vājāka saikne ar pētniecības un izstrādes centriem, un tām var būt grūtāk ieviest kardinālus jauninājumus, lai gan tas, protams, ir iespējams.

Jauninājumi lauku teritorijās var ietvert citur radīto jauninājumu pārņemšanu un pielāgošanu, zinātniskās tradicionālo formu modernizēšanu vai jaunu risinājumu rašanu ilgtspējīgām problēmām, kuras nav izdevies pieņemt labi un ilgtspējīgi atrisināt ar citiem politikas pasākumiem. Tas var piedāvāt jaunus risinājumus lauku teritorijām specifiskajām problēmām.

Arī *Leader* pieeja ar tās septiņām iezīmēm un šīs pieejas ieviešana pati par sevi var būt jauninājums politikas veidošanā, kas var radīt novatoriskas darbības ar sākotnēji pieņemto politikas īstenošanas metodi. Piemēram, iepriekš aprakstītā augšupējā pieeja var veicināt jaunu ideju rašanos par projektiem, ko vēlāk var atbalstīt VRG, jo VRG lēmumus neierobežo noteikts pasākumu kopums. Informācijas un saziņas tehnoloģiju ieviešana lauku teritorijās var kļūt

par svarīgu metodi, lai nodrošinātu lauku iedzīvotājiem plašāku pieeju jauninājumiem.

5. iezīme. Integrētās un daudznozaru darbības

Leader nav nozaru attīstības programma; vietējai attīstības stratēģijai ir jābūt ar daudznozaru pamatojumu, integrējot vairākas darbības nozares. Vietējās stratēģijās iekļautajām darbībām un projektiem jābūt savstarpēji saistītiem, un tie jākoordinē kā vienots vesels. Integrēšana var attiekties uz darbībām, ko veic vienā nozarē, uz visām programmas darbībām vai uz kādu darbību kopumu, vai – jo īpaši – uz saiknēm starp dažādiem dalībniekiem un sektoriem ekonomikas, sociālajā, kultūras un vides jomā.

6. iezīme. Informācijas tīklu veidošana

Informācijas tīklu veidošana ietver sasniegumu, pieredzes un zinātnības apmaiņu starp *Leader* grupām, lauku teritorijām, pārvaldes iestādēm un organizācijām, kas ir iesaistītas lauku attīstībā ES teritorijā, neatkarīgi no tā, vai tās pieder pie tiešajiem *Leader* labuma guvējiem. Šādu tīklu veidošana nozīmē labas prakses tālāk nodošanu, jauninājumu izplatīšanu un pieredzes pilnveidošanu, pamatojoties uz vietējā lauku attīstībā gūtajām atziņām. Veido-

dojot šādus tīklus, tiek stiprinātas saiknes starp cilvēkiem, projektiem un lauku teritorijām, tādējādi palīdzot pārvarēt izolāciju, kurā atrodas daži lauku reģioni. Informācijas tīklu veidošana var veicināt sadarbības projektus, palīdzot *Leader* grupām nodibināt savstarpējus kontaktus.

Tīklu veidi ir dažādi.

■ Iestāžu tīkli

Iestāžu tīklus finansē Eiropas Komisija, kas arī nosaka minēto tīklu funkciju. ES atbalsta tādas tīklu struktūras gan Eiropas, gan valsts mērogā, kurās apvienotas *Leader* grupas, pārvaldes iestādes un visi citi ieinteresētie partneri, kas darbojas lauku attīstības jomā. No 2007. gada būs šādi iestāžu tīklu veidi:

- Eiropas Lauku attīstības tīkls (pārvaldīs Komisija);
- valsts lauku attīstības tīkls, kas jāizveido katrā dalībvalstī.

Tīklu veidošana galvenokārt notika *Leader* ietvaros, taču no 2007. gada ar informācijas tīkliem tiks risināts daudz plašāks lauku attīstības problēmu kopums. Tīklu veidošanā piedalīsies eksperti, un risināsies praktisks darbs, tādās kā publikāciju sagatavošana par dažādiem lauku attīstības aspektiem, semināru organizēšana, lauku attīstības

darbību analizēšana ar mērķi formulēt, kas ir laba prakse, lauku teritoriju attīstības tendenču noteikšana, tīmekļa vietņu pārzināšana un palīdzība *Leader* grupām potenciālo partneru meklēšanā un sadarbības projektu uzsākšanā. Eiropas tīkls darbojas arī kā valsts tīklu un katras dalībvalsts pārvaldes iestāžu tikšanās vieta, lai dalītos pieredzē Eiropas mērogā. Piedalīšanās tīklu veidošanā ir obligāta visām *Leader* grupām, kas saņem ES finansiālo atbalstu, bet arī citas grupas ir aicinātas tīklā dalīties savās zināšanās un pieredzē.

■ Valsts, reģionālie un vietējie tīkli

Dažās dalībvalstīs neformāli ir nodibināti vai ir izveidojušies *Leader* grupu tīkli vai asociācijas vietējā, reģiona vai valsts mērogā (piemēram, Īrijas un Grieķijas grupu tīkls) vai Eiropas mērogā (piemēram, Eiropas *Leader* asociācija lauku attīstībai – *Elard* – skat. sadaļu par kontaktpunktiem).

7. iezīme. Sadarbība

Sadarbība sniedzas tālāk par tīklu veidošanu. Tā nozīmē, ka vietējā rīcības grupa uzņemas kopīgu projektu ar citu *Leader* grupu vai ar grupu, kas izmanto līdzīgu pieeju citā reģionā, dalībvalstī vai pat trešā valstī.

Sadarbība var palīdzēt *Leader* grupām uzlabot savas vietējās darbības. Tā var palīdzēt grupām atrisināt noteiktas problēmas vai pievienot vērtību vietējiem resursiem. Piemēram, sadarbība var būt veids, kā panākt kritisko masu, kas vajadzīga konkrētam projektam, lai projekts būtu dzīvotspējīgs, vai veids, kā sekmēt papildinošas darbības, piemēram, *Leader* grupu veikta kopīga tirdzniecība dažādos reģionos, kuriem raksturīgi kādi īpaši produkti/ražojumi (kastaņi, vilna, utt.), vai kopīgas tūrisma iniciatīvas, kuru pamatā ir kopīgs kultūras mantojums (ķeltu, romiešu, utt.).

Sadarbības projekts nav tikai vienkārša pieredzes apmaiņa. Tam ir jābūt konkrētam kopīgam projektam, kura vadību, vēlams, nodrošina ar kopīgu struktūru. Saskaņā ar *Leader* iespējami divi dažādi sadarbības veidi:

- teritoriālā sadarbība – sadarbība starp dažādām kādas dalībvalsts lauku teritorijām. To var organizēt starp *Leader* grupām, un tajā var piedalīties citas vietējās grupas, kurās izmanto līdzīgu līdzdalības pieeju;
- valstu sadarbība – sadarbība starp *Leader* grupām no vismaz divām dalībvalstīm vai ar tādām grupām no trešām valstīm, kurās izmanto līdzīgu pieeju.

3. *Leader* īstenošana vietējā līmenī

***Leader* pieejas septiņas galvenās iezīmes izskaidro, kas ir *Leader* pieeja. Šo principu īstenošana praksē nozīmē to, ka vietējo stratēģiju izstrādē un pasākumos piedalās reāli cilvēki. Šajā iedaļā ir aprakstīti daži *Leader* īstenošanas procesa pamatsoļi jomās, kurās šo pieeju izmanto pirmo reizi. Tajā nav aprakstīta katra iespējamā situācija, jo *Leader* darbības ir pārāk atšķirīgas.**

Vietējo dalībnieku iesaistīšana jomās, kurās *Leader* vēl nav izmantota, parasti sākas tad, kad kļūst skaidrs, ka dalībvalsts vai reģions nākotnē īsteno *Leader* (piemēram, saistībā ar pievienošanu ES), un laikus tiek izsludināts atklāts konkurss par priekšlikumiem *Leader* grupu izveidei⁽⁴⁾.

Leader pieejas īstenošanas procesā ideālā gadījumā vajadzētu būt šādiem soļiem.

a) Spēju un prasmju veidošana

Tas ir pats pirmais solis *Leader* pieejas īstenošanā vietējā līmenī. Lai šī novatoriskā pieeja darbotos labi, vietējiem dalībniekiem jāapgūst vajadzīgās iemaņas projektu ideju un zinātnības jomā, jāpiesaista konkrētām darbībām vajadzīgie cilvēkresursi un, neapšaubāmi, jāiegūst finansiālās prasmes šo darbību pārvaldībai. Pagātnē šis process bieži norisinājās, vajadzīgās iemaņas gūstot darba gaitā. Šodien to atvieglo uzkrātā pieredze. Šādas kompetences attīstīšanā ļoti noder tiklu veidošana un citu saziņas līdzekļu izmantojums, jo tas ne tikai sniedz informāciju par *Leader*, bet arī palīdz palielināt vietējo dalībnieku interesi par vietējās lauku attīstības stratēģijas un ar to saistīto projektu sagatavošanu, tādējādi radot vajadzīgo kritisko masu. Spēju un prasmju veidošana nav individuāla, bet gan kolektīva darbība, kurā dažādas lauku attīstībā ieinteresētās personas palielina savu informētību par *Leader* pieeju un tās īstenošanas veidu, kas tām dod iespēju izplatīt šo informāciju, piedalīties pieejas īstenošanā un izmantot tās sniegtās priekšrocības.

b) Vietējo dalībnieku tikšanās

Otrais solis bieži ir tikšanās vai semināru organizēšana vietējā teritorijā, lai sapulcinātu galvenos ieinteresētos

pārstāvjus, sekmētu ideju rašanos un ļautu vietējiem dalībniekiem apspriest teritorijas vajadzības. Pastāv daudz veidu vietējo dalībnieku sapulcināšanai: lekcijas un darbsemināri, publiskas apspriedes, plašsaziņas līdzekļi un telekomunikācijas, turklāt visizplatītākā vietējo dalībnieku tikšanās vieta ir gadatirgi un izstādes, jo šādos pasākumos dalībnieki apspriež visus interesējošos jautājumus un uzzina par dažādiem viedokļiem un projektiem attiecīgajā teritorijā.

c) Teritorijas analīze

Attiecīgās lauku teritorijas sīka analīze ir obligāta. Šādā analīzē galveno uzmanību pievērš "teritorijas kapitāla", t.i., teritorijas priekšrocību, noteikšanai (cilvēki, darbības, ainavas, kultūrvēsturiskais mantojums, zinātība), taču nevis inventarizācijas saraksta formā, bet gan aplūkojot unikālās iezīmes, kuras var attīstīt. Analizējot šīs iezīmes un galvenos punktus, kas noteikti šajā teritoriālajā analīzē, vajadzētu noteikt iespējamās vietējās attīstības stratēģijas, kas ir piemērotas attiecīgajai lauku teritorijai. Teritoriālā analīze liek visiem vietējiem dalībniekiem saskatīt teritorijas perspektīvu vidējā un ilgā termiņā. Lai gan ekspertu zināšanas šādā analīzē noder, ir svarīgi nodrošināt iespēju publiski apspriest dažādos nākotnes redzējumus un labāko teritorijas attīstības stratēģiju un panākt iespējami plašāku viedokļu saskaņu.

d) Notiekošo darbību/iniciatīvu noteikšana

Izšķirīgs ar teritorijas analīzi saistīts solis *Leader* procesā ir tas, ka vietējie dalībnieki pārskata pašu teritorijā notiekošos vai plānotos lauku attīstības pasākumus. Ir ļoti svarīgi noteikt, kādas iniciatīvas jau pastāv, lai izlemtu, vai šīs iniciatīvas būtu jāturpina vai jāaizstāj. Šis process arī samazina pasākumu dublēšanās iespējamību.

e) Partnerības izveide

Analīzes posmā saskaņā ar augšupējo pieeju nepieciešams (ar informācijas palīdzību) palielināt dalībnieku izpratni un iesaistīšanos, lai izanalizētu lauku teritorijas stiprās un vājās puses un (izmantojot līdzdalīgas analīzes metodes) noteiktu vajadzības un gaidītos rezultātus. Šis posms ir orientēts uz visu kopienu, kā arī uz aktīvām grupām, kas virza procesu. Vietējās teritorijas stratēģisko iespēju plānošanā (t.i., nosakot prioritārus jautājumus/projektus, kuriem jāmeklē finansiālais atbalsts) saskaņā ar augšupējo pieeju jāpiedalās dažādām interešu grupām (ko panāk, piemēram, izveidojot īpašas darba grupas).

⁽⁴⁾ Tagadējo dalībvalstu gadījumā līdzīgs process var sākties, ja dalībvalstis vai reģioni organizē jaunu *Leader* grupu atlases procedūru jauna plānošanas laikposma sākumā un ja šai atlasei vēlas pieteikties valsts lauku teritorijas, kuras iepriekš nav saņēmušas *Leader* atbalstu.

Vietējo dalībnieku domu apmaiņa un teritorijas analīze palīdz noteikt tās grupas, kuras būtu jāiekļauj valsts un privātā sektora partnerībā un kurām būtu jāvada īstenošanas pasākumi. Tādā veidā pakāpeniski rodas vietējā rīcības grupa. VRG ir partnerība, kas efektīvi īsteno vietējās attīstības pieeju, par kuru vienojās kopienā.

f) Vietējās attīstības stratēģijas izstrāde

Vietējās rīcības grupas ir deleģētas uzņemt lielu daļu vadības pienākumu (piemēram, projektu atlase, maksājumi, uzraudzība, kontroles un novērtēšanas uzdevumi) saistībā ar individuālām darbībām. Tomēr VRG autonomijas pakāpe var ievērojami atšķirties atkarībā no dalībvalsts organizācijas struktūras un institucionālās vides. Vispārīgi piešķirumi ir visizplatītākā *Leader* projektu un darbību finansēšanas forma. Šādi piešķirumi, ko līdzfinansē no ES un valsts līdzekļiem, nodrošina apjoma ziņā mainīgu daļu no projektam vajadzīgā finansējuma atkarībā no projekta un teritorijas veida.

4. *Leader* nākotnē: integrēšana

Nesen veiktajā ES lauku attīstības politikas pārskatā ir secināts, ka *Leader* ir sasniegusi tādu attīstības pakāpi, kas ļauj lauku teritorijām plašāk īstenot *Leader* pieeju vispārējā lauku attīstības plānošanā. Vairākas dalībvalstis, kas pievienojās ES 2004. gadā, savās 2004.–2006. gada programmās jau iekļāvušas *Leader* veida pasākumus.

Nākamais plānošanas laikposms (2007–2013)

a) Jauns uzsvars uz *Leader*

Padome 2005. gada 20. septembrī pieņēma jaunu regulu lauku attīstības atbalstam nākamajā plānošanas laikposmā (2007–2013) ⁽⁵⁾. Tas piešķir lielāku nozīmi *Leader* veida pieejai. Nākamajā periodā katrā lauku attīstības programmā ir jābūt *Leader* komponentam, lai īstenotu lauku attīstības stratēģijas, kas balstās uz augšupējo pieeju. *Leader* mērķiem tiks atvēlēti vismaz 5 % no ES finansējuma katrai šādai programmai (kā atsevišķa "*Leader ass*" katrā programmā). Šī procentuālā daļa tiks pakāpeniski ieviesta attiecībā uz ES 10 dalībvalstīm ⁽⁶⁾, kurās 2007.–2013. gadā *Leader* mērķiem izmantos vidēji 2,5 % no finansējuma, jo to pieredze *Leader* pieejas īstenošanā ir mazāka. Dalībvalstis vai reģioni izvēlēsies VRG, savu izvēli pamatojot ar grupu

ierosinātajām vietējās attīstības stratēģijām. Katras programmas darbības jomā būs vietējo stratēģiju izstrādei vajadzīgais finansējums spēju un prasmju veidošanai un veicināšanas pasākumiem, VRG struktūru darbības izdevumiem, vietējo attīstības stratēģiju īstenošanai un VRG savstarpējās sadarbības projektiem. Ar Eiropas tīklu lauku attīstībai tiks pastiprinātas tīklu struktūras (skat. 6. iezīmi 2. sadaļā).

b) Jaunās dalībvalstis un pievienošanās valstis

Īpaši liela nozīme lauksaimniecības darbībām ir lauku attīstībā jaunajās un nākamajās ES dalībvalstīs. Institucionālās un strukturālās izmaiņas lauksaimniecības nozarē pēdējos desmit gados ir izraisījušas ilgtermiņa bezdarbu, iedzīvotāju skaita samazināšanos dažās teritorijās un lejupslīdi pakalpojumu un infrastruktūras jomā. *Leader* nostiprinātā augšupējā pieeja, kas vietējām pārvaldes iestādēm un kopienām dod lielākas pilnvaras uz vietējām vajadzībām orientētu programmu izstrādē un īstenošanā un kas lauku teritorijās saskata ne tikai lauksaimniecību, būs svarīga arī valstīs, kas vēlas kļūt par ES dalībniecēm. Pēdējos gados daudzās no šīm valstīm nav bijis lielas pieredzes šādu līdzdalīgu pieeju īstenošanā. Kopš pievienošanās 2004. gada 1. maijā ES 10 dalībvalstīm jau ir iespēja piemērot integrētu *Leader* veida pasākumu, ko finansē no ELVGF ⁽⁷⁾ Virzības nodaļas. Sešas no 10 jaunajām dalībvalstīm ir iekļāvušas *Leader* veida pasākumus savās "1. mērķa" ⁽⁸⁾ programmās. Liels uzsvars tiks likts uz administratīvās jaudas palielināšanu, lai piemēram, sekmētu un atbalstītu VRG izveidi.

⁽⁵⁾ Padomes 2005. gada 20. septembra Regula (EK) Nr. 1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) (OV L 277, 21.10.2005.)

⁽⁶⁾ Desmit jaunās dalībvalstis, kas pievienojās ES 2004. gada maijā.

⁽⁷⁾ Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds (ELVGF).

⁽⁸⁾ Struktūrfondu 1. mērķis veicina to reģionu attīstību un strukturālo pielāgošanu, kuru attīstība atpaliek (2000.–2006. gada laikposms).

5. Kontaktpunkti sīkākai informācijai par *Leader* pieeju

a) Eiropas Komisijas izveidotais Eiropas *Leader* novērojumu centrs

Leader novērojumu centra tīmekļa vietnē apkopota nodēriģa informācija par visiem *Leader* aspektiem. Mājaslapas izvēlnes un vispāriģa informācija ir pieejama visās paplašinātās ES valodās. Mājaslapas adrese:

<http://ec.europa.eu/leaderplus>

Šajā vietnē ir saites uz visu valsts tīkla vienību tīmekļa vietnēm.

Leader+ novērojumu centra kontaktpunkts:

contact.point@LEADERplus.org

Tālr.: (32-2) 235 20 20

Fakss: (32-2) 280 04 38

Vispāriģāka informācija par ES lauku attīstības pasākumiem ir pieejama šajā vietnē:

http://ec.europa.eu/agriculture/rur/index_en.htm

b) Valsts/reģionālais līmenis

Vistieģākais informācijas avots praktiģiem rodams valsts/reģiona līmenī atkarībā no attiecīgās valsts plānošanas struktūras. Minēto informācijas avotu ir pārāk daudz, lai tos visus apkopotu šajā rokasgrāmatā, taģu tos var atrast, izmantoģot zināmos valsts avotus vai šādu saiti:

paģreizēģām ES dalībvalstīm –

http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/memberstates/index_en.htm

pievienoģanās valstīm un kandidātvalstīm

http://ec.europa.eu/agriculture/use/index_en.htm

c) Citi nodēriģi tīkli

Elard (Eiropas *Leader* asociācija lauku attīstībai)

Elard ir bezpeļņas asociācija, kas ir dibināta 1999. gadā un kas pārstāv vairāk nekā 600 VRG no deviģām dalībvalstīm (ar valsts tīkla starpniecību vai kā atseviģkus locekļus).

<http://personal.telefonica.terra.es/web/elard/>

Prepare (Partnerība Eiropas lauku teritorijām)

Prepare programmas mērģis ir stiprināt pilsonisko sabiedrību lauku teritorijās, īpaģi 10 jaunajās dalībvalstīs un pievienoģanās valstīs, un veicināt starptautisko apmaiņu lauku attīstībā. Šīs programmas īpaģais uzdevums ir sekmēt partnerības starp NVO un valdības iestādēm lauku attīstībā un tādēģādi stiprināt *Leader* pieeju.

<http://www.preparenetwork.org/index.php>

d) **Leader publikācijas**

Eiropas novērojumu centra izdotās jaunākās *Leader+* publikācijas (*Leader+* ziņas un *Leader+* žurnāls) ir pieejamas, izmantojot *Leader+* tīmekļa vietni (skat. 5. sadaļas a) punktu).

Leader+ žurnāls iznāk trīs reizes gadā, un tajā sniegta informācija par projektiem, kas veikti vai ko veic saskaņā ar *Leader+*. Tajā aprakstīti konkrēti gadījumi.

Leader ziņas regulāri ziņo par jaunumiem lauku attīstībā – gan par *Leader* darbībām, gan par interesantām

publikācijām. Tas ir labs sākotnējas informācijas avots, un tajā ir interaktīva sadaļa, kurā lasītājs var paust savu viedokli un kļūt par šā izdevuma abonentu.

Lai kļūtu par *Leader+* žurnāla un *Leader+* ziņu abonentu, var izmantot tiešsaistē pieejamu abonēšanas veidlapu.

Dalībvalstu veidotie *Leader* tīkli arī regulāri izdod publikācijas, kas ir pieejamas šajā vietnē:

http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/publications/nnu_en.htm

6. *Leader* darbība praksē – piemēri

Pierādījums *Leader* nodarībai ir daudzi vērtīgi projekti, kuriem pēdējos gados ir piešķirts atbalsts un kuri patiesi ietekmē lauku teritorijās dzīvojošo cilvēku ikdienu. Šajā rokasgrāmatā minētajos piemēros atspoguļota VRG dažādos Eiropas reģionos īstenoto lauku attīstības stratēģiju daudzveidība un radošais aspekts. Ar tiem arī ir parādīts, kā VRG ir izmantojušas *Leader* sniegtās iespējas, lai sadarbotos reģionālajā, valsts un Eiropas mērogā un veidotu informācijas tīklus ar mērķi dalīties pieredzē un labā praksē.

Punktā a) līdz c) aprakstītie piemēri ir projekti, kurus vietējā mērogā ir veikušas VRG, savukārt d) punktā ir aprakstīts starptautisks sadarbības projekts starp trijām VRG divās dalībvalstīs.

a) Stratēģija augstas kvalitātes produktiem no Sardinijas *Montiferru* reģiona (Itālija)

Reģions/rajons:	Sardinija
VRG nosaukums:	<i>LAG Montiferru, Barigadu, Sinis</i>
Projekta kopējās izmaksas:	EUR 8080 ⁽⁹⁾
ES finansējums:	EUR 4096
Cits publiskais finansējums:	EUR 2619
Privātais finansējums:	EUR 1365

Kopš 1950. gadiem *Montiferru* VRG teritoriju, kas ietver *Barigadu* un *Sinis* apgabalu, raksturo augsts migrācijas līmenis, vietējiem lauku iedzīvotājiem pārceļoties uz pilsētu rajoniem. Rezultātā lauksaimniecība un citas tradicionālās nozares zaudēja ne tikai darbaspēku, bet arī zināšanas un prasmes, kas vajadzīgas reģiona tradicionālo produktu ražošanai. Demogrāfiskās situācijas pakāpeniska pasliktināšanās ir ievērojami ietekmējusi vietējo kopienu, radot vietējās identitātes zaudējuma sajūtu, jo sāka izzust tradicionālie ieradumi un paražas. Lauksaimnieciskās darbības neesamība radīja arī vides problēmas, tādas kā augsnes erozija, un izraisīja ekotipu un endēmo sugu izzušanu.

Montiferru VRG galvenais mērķis bija atjaunot reģiona sociālekonomisko sistēmu, kurā noteicošā loma ir mājlopu audzēšanai un nelieliem amatniecības uzņēmumiem. Tas paveikts,

- pievienojot vērtību vietējiem produktiem un sekmējot to piekļuvi vietējiem tirgiem;
- aizsargājot dabas resursus, kuriem draud iznīcība;
- reklamējot *Montiferru* tēlu;
- atgūstot vietējās kopienas sociālo un kultūras mantojumu (paradumus un ieražas, kas kādreiz raksturoja reģiona lauku dzīvi).

VRG ir paveikusi nozīmīgu darbu, lai palielinātu pievienoto vērtību, un turpina strādāt, lai sekmētu vietējās lauksaimniecības produkcijas nokļūšanu tirgū. Projekta uzmanības centrā ir tipisks vietējais siers, kura nosaukums ir *Casizolu*. Šo sieru gatavo no īpašas šķirnes – *Modicano Sarda* – govju pienu. Govis brīvi ganās ganībās un dod pienu, kuram ir īpatnējs “koksnes un lapu” aromāts. *Casizolu* siera ražošanā ieguldījumu galvenie aspekti ir šādi: ražošanas procesa uzlabošana; pārtikas nekaitīguma plāna sagatavošana; mācību kursi; finansējums pārstrādes ražotnēm; atbalsts tirdzniecībai; tīklu veidošana ar citu vietējo augstas kvalitātes produktu (medus, neapstrādāta augstākā labuma olīveļļa, *Malvasia* vīns) ražotājiem; siera piedāvājuma nostiprināšana augstas kvalitātes sabiedriskajā ēdināšanā; palīdzība ražotājiem tirgus pieprasījuma nodrošināšanā, izmantojot piegādes ķēdes pārvaldības metodes.

Kontaktpersona:	<i>Salvatore Polo</i>
Adrese:	<i>Piazza Mannu snc I-09070 Seneghe</i>
Tālrunis:	(39) 07 83-54132
Fakss:	(39) 07 83-54132
E-pasts:	galmb@tiscali.it

⁽⁹⁾ Projekta kopējās izmaksas ir attiecīgā aprakstītā projekta izmaksas, nevis iesaistītās VRG kopējais budžets.

b) Niedru un grīšļa ievākšanas atjaunošana *Norfolk Broads* (Apvienotā Karaliste)

Reģions/rajons:	Norfolka
VRG nosaukums:	<i>Broads & Rivers</i>
Projekta kopējās izmaksas:	EUR 172 425
ES finansējums:	EUR 58 820
Cits publiskais finansējums:	EUR 113 605

Viena no būtiskākajām *Norfolk Broads* ainavas iezīmēm ir niedru un grīšļa audzes, kas ieskauj tās slavenos ūdensceļus. Dabas aizsardzības speciālisti uzskata šādus mitrājus par starptautiski nozīmīgiem biotopiem, kuros aug reti augi un mitinās reti dzīvnieki. Šo teritoriju saglabāšana ir atkarīga no regulāras niedru un grīšļu pļaujas. Šos augus tradicionāli ievāca komerciālos nolūkos, lai iegūtu izejmateriālus jumta klājumam, tādējādi nodrošinot saikni starp reģiona kultūrvēsturisko apbūvi un tā dabas vidi.

Par spīti modernizācijai, *Broads* niedru un grīšļa nozare ir pārdzīvojusi smagas grūtības, ko daļēji radījis imports un tā izraisītais cenu pazeminājums. Esošajiem niedru un grīšļa pļāvējiem nav bijis iespējams aizstāt svarīgāko tehniku, bet nozare nav varējusi piesaistīt jaunus spēkus, lai aizstātu pensijā aizejošos. 2002. gadā veiktajā pētījumā atklājies, ka komerciālu pļāvēju skaits nepārsniedz 20, un ļoti nedaudzki no tiem ir jaunāki par 30 gadiem, bet vairāki tuvojas pensijas vecumam vai to ir jau pārsnieguši. Viņu entuziasms bija zems, un vairāki pļāvēji pauda neuzticību

vides aizsardzības organizāciju darbam, jo tās niedrāju apsaimniekošanā prioritāti piešķir brīvprātīgo darbam.

Leader+ finansējums ir nodrošinājis apmācību un aizlaisto niedrāju teritoriju sakopšanu. Tas rada iespējas jauniem uzņēmumiem, vienlaikus palielinot esošo uzņēmumu efektivitāti un ienākumus, piemēram, nodrošinot jaunu tehniku, kā arī palielinot VRG locekļu pelnītspēju laikā, kad niedru un grīšļa pļaušanas sezona ir beigusies. Projekts ir devis arī mazāk redzamus ieguvumus, tādus kā asociācijas izveide, kas atvieglojusi vides aizsardzības organizāciju un citu organizāciju iespēju uzzināt niedru un grīšļa pļaušanas uzņēmumu kā grupas uzskatus par tādiem jautājumiem kā niedrāju atjaunošanas plāni un plūdu mazināšanas darbu plānošana.

Pirmā projekta rezultātā izdevās apturēt vietējās niedru un grīšļa pļaušanas nozares lejupslīdi un ievērojami palielināt pašātvību un optimismu. Otrais projekts ir vērst uz nozares ilgtermiņa vajadzību risināšanu, piesaistot un atbalstot jaunus dalībniekus, palielinot esošo uzņēmumu efektivitāti un ienākumus un uzlabojot *Broads* niedru un grīšļa atpazīstamību.

Kontaktpersona:	<i>Malcolm Hackett</i>
Adrese:	<i>Economic Development Unit Norfolk County Council County Hall, Martineau Lane Norwich NR1 2DH</i>
Tālrunis:	(44-1603) 22 89 60
Fakss:	(44-1603) 22 33 45
E-pasts:	malcolm.hackett@norfolk.gov.uk
Timekļa vietne:	www.broadsandrivers.org.uk

c) Droša nākotne ar cieņu pret pagātni

Reģions/rajons:	Dienvidkimi <i>[Etelä-Kymi]</i>
VRG nosaukums:	<i>Sepra</i>
Projekta kopējās izmaksas:	EUR 59 436
ES finansējums:	EUR 22 968
Cits publiskais finansējums:	EUR 22 968
Privātais finansējums:	EUR 13 500

Sepra ir reģistrēta asociācija, kas darbojas Dienvidkimi lauku teritorijas astoņās pašvaldībās, lauku cilvēku vidū veicinot neatkarīgu darbību. Asociācija ir izstrādājusi attīstības programmu šai teritorijai, kurai laikposmā no 2000. līdz 2006. gadam piešķir *Leader+* finansējumu attīstībai. Attīstības programmā sniedz atbalstu maziem attīstības projektiem, kuru pamatā ir pašu iedzīvotāju idejas. Programmas budžets ir aptuveni 1,2 miljoni eiro gadā, 30 % no šīs summas ir ES finansējums, 18 % – Somijas

valsts finansējums, 12 % – astoņu pašvaldību līdzekļi un 40 % – teritorijas iedzīvotāju līdzekļi.

Sepra teritorijā dzīvo aptuveni 57 000 iedzīvotāju. Pēdējos 30 gados iedzīvotāju skaits ir pastāvīgi samazinājies. Robeža starp lauku rajoniem, dzīvojamiem ciematiem un pilsētām izzūd. Lielākā daļa iedzīvotāju ir atkarīga no rūpniecības vai valsts sektora pakalpojumiem, jo mazo uzņēmumu attīstība ir bijusi lēna. Programmas pamatprincips ir turpināt tādas patīkamas un drošas vides attīstību, kas varētu nodrošināt iztiku vietējiem cilvēkiem. Visu programmas pasākumu pamatā ir cieņa pret teritorijas vēsturi, dabu un vietējiem cilvēkiem. Programmā ir divi galvenie darbības virzieni: izmantot dabas un kultūras resursus un palielināt mijiedarbību starp lauku un pilsētu teritorijām.

Programmas galvenie mērķi tiks sasniegti ar šādiem pasākumiem:

- uzlabojot iekšējās funkcijas ciematos un citās kopienās;
- attīstot tūrismu un citus pakalpojumus;
- reklamējot, tirgojot un pilnveidojot jaunus vai esošos vietējos produktus;
- sniedzot atbalstu jauniem maziem uzņēmumiem;
- izmantojot Krievijas un Igaunijas tuvumu, kā arī attīstot citus starptautiskus sakarus;
- organizējot pasākumus, kuros var piedalīties lauku cilvēki un pilsētu iedzīvotāji.

Attīstības programmas uzmanības centrā ir informācijas tehnoloģijas, vides aizsardzība un jo īpaši jaunieši.

Kontaktpersona: *Marja Sorvo*
Adrese: *Helsingintie 1A
FI-49400 Hamina*
Tālrunis: (358) 44 277 45 14
Fakss: (358-5) 230 45 15
E-pasts: marja.sorvo@seprat.net
Timekļa vietne: www.seprat.net

d) Starptautiska apmācība gidriem un reģionālo muzeju vadītājiem: trīs Alpu reģioni sadarbojas, lai radītu jaunu perspektīvu

Dalībvalstis: Austrija un Vācija
Reģions/rajons: Tirole (Austrija), Švābija un Augšbavārija (Vācija)
VRG nosaukums: *Außerfern* (Austrija), *Auerbergland*, *Ostallgäu* (Vācija)

Projekta kopējās izmaksas: EUR 30 000

ES finansējums: EUR 15 000

Privātais finansējums: EUR 15 000

Divi Vācijas reģioni – *Auerbergland* un *Ostallgäu* – un Austrijas reģions *Ausserfern* ir izveidojuši starptautisku projektu, kurā ir 104 dalībnieki, 25 lektori un tiek piedāvāti 47 darbsemināri, kuri aptver 20 dažādus moduļus. Projekta mērķis ir izpētīt kultūru un vēsturi, kas saistīta ar šīm trim teritorijām, kuras atrodas Bavārijas un Austrijas Alpu reģionā.

VRG sākās kā “ideju apmaiņas tikšanās” starp reģionu izpildītājiem. Tikšanās dalībnieki secināja, ka šo trīs kaimiņos esošo VRG attīstības stratēģijām ir daudz kopīgu mērķu un ka tās var radīt daudz iespēju turpmākai sadarbībai. Tā kā starptautiski sadarbības projekti ir sarežģītāki un riskantāki nekā vietējie, trīs *Leader+* vadītāji sāka meklēt stiprāku sadarbības pamatu. Viņi jau zināja, ka starptautiska projekta panākumu pamatā ir stingra pārliecība, ka projekts būs nozīmīgs ieguvums visām trim VRG. Pēc kritiska un visaptveroša projekta novērtējuma viņi nolēma sadarbības pamatā likt vēlmi uzlabot vēstures un kultūras saikni ar tūrismu un nodarbinātību. Apvienojot tūrismu un kultūru, projekta mērķis ir radīt jaunas darbavietas, jo īpaši sievietēm, lai jauniešu apziņā nostiprinātu saikni ar dzimto zemi un tās vēsturi.

Lai gūtu dažas idejas par labāko praksi, trīs VRG vadītāji sazinājās ar Itālijas VRG *Val Venosta* Dienvidtirolē, kas *Leader* ietvaros īstenojusi līdzīgu projektu.

Kontaktpersona: *Günter Salchner*
Adrese: *REA Außerfern*
Kohlplatz 7
A-6600 Pflach
Tālrunis: (43-5672) 623 87
Fakss: (43-5672) 623 87-139
E-pasts: rea@allesausserfern.at
Tīmekļa vietne: www.allesausserfern.at/rea

Eiropas Komisija

Leader pieeja: rokasgrāmata iesācējiem

Luksemburga: Eiropas Kopienu Oficiālo publikāciju birojs

2006 — 23 lpp. — 21 x 29,7 cm

ISBN 92-79-02052-8

PĀRDOŠANA UN ABONĒŠANA

Publikāciju biroja publikācijas par samaksu ir pieejamas pārdošanas punktos visā pasaulē.

Kā es varu iegūt kādu publikāciju?

Kad esat izskatījuši pārdošanas punktu sarakstu, sazinieties ar jūsu izvēlēto pārdevēju, lai izdarītu pasūtījumu.

Kur es varu iegūt pārdošanas punktu sarakstu?

- Apmeklējiet Publikāciju biroja tīmekļa vietni <http://publications.europa.eu/>
- vai pasūtiet izdrukā pa faksu (352) 2929-42758

Eiropas Komisija
Lauksaimniecības un lauku attīstības ģenerāldirektorāts

Adrese turpmākai informācijai

Rue de la Loi 200

B-1049 Bruxelles

Tālrunis

Tiešā līnija: (32-2) 295 63 63

Centrālais numurs: (32-2) 299 11 11

Fakss

(32-2) 299 17 61

Timekļa vietne

http://ec.europa.eu/agriculture/index_lv.htm

Publikāciju birojs

Publications.europa.eu

ISBN 92-79-02052-8

9 789279 020520